

Извештај са округлог стола „Завршни испити у стручном образовању“

У просторијама Завода за унапређивање образовања и васпитања, 01.06.2017. године је одржан округли сто на тему програма новог концепта матуре у средњем образовању. Округлом столу су поред саветника Центра за стручно образовање и образовање одраслих присуствовали представници Заједница средњих стручних школа:

1. Зорица Ђоковић (Техничка школа "Дрво арт", Београд),
2. Веселинка Животић (Школа за негу лепоте, Београд),
3. Синиша Којић (Политехничка школа, Крагујевац), члан ССООО,
4. Дракче Видојевић (Ваздухопловна академија, Београд),
5. Наташа Парезановић (Хемијско – прехранбена технолошка школа, Београд),
6. Станко Киш (Школа за дизајн текстила, Београд),
7. Вељко Стојановић (Хемијско-медицинска школа, Вршац),
8. Милибор Саковић (Прва економска школа, Београд), члан НПС,
9. Силвана Плавшић (Заједница школа за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом),
10. Ђурађ Бањац (Електротехничка школа "Земун"),
11. Видоје Вукашиновић (Пољопривреда, производња и прерада хране), члан ССООО,
12. Милан Вукобрат (ЕТШ "Михајло Пупин", НовиСад), члан ССООО.

На самом почетку, учеснике округлог стола поздравио је директор Завода за унапређивање образовања и васпитања др Зоран Аврамовић и пожелео им успешан рад. Затим се у име Центра за стручно образовање и образовање одраслих присутнима обратио руководиоца Центра, Гојко Бановић.

На почетку састанка присутни су били упознати са основним информацијама у вези са нацртом концепта опште, стручне и уметничке матуре и завршног испита (у даљем тексту: Концепт) коју је припремила Радна група МПНТР. Напоменуто је да су чланови Радне групе били и три представника средњих стручних школа: Светлана Младеновић, Милан Николић и Владан Ницовић, као и представник Завода за унапређивање образовања и васпитања Гордана Мијатовић. Радна група Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања је припремила предлог програма опште и уметничке матуре (у даљем тексту: Програм), који је упућен НПС-у на разматрање заједно са концептом. Седница НПС је завршена без закључка када су у питању општа и уметничка матура због недостатка кворума, а у току састанка више се говорило о високом образовању и о томе шта се признаје када су општа и уметничка матура у питању.

У уводном делу такође је укратко је представљена структура опште и стручне матуре према Концепту, истакнуте поједине специфичности тестова према предложеном Концепту и Програму, а након тога покренута дискусија о функцији оба испита, њиховом међусобном односу у погледу садржаја, могућности за наставак школовања и равноправности ученика у погледу захтева који се пред њих постављају. Поједини представници заједница указали су на искуства земаља у окружењу (Румунија, Хрватска), поредећи функције садржаје, начин организације и одрживост

националних Концепата. Посебно је интересно искуство Румуније која је имала велики проблем у успостављању регуларности испита, што је резултирало увођењем скувих система, најпре видео, а затим и аудио надзора.

Током дискусије утврђено је да постоји много нејасноћа у нацрту Концепта:

- Општи принципи на којима је заснована стручна матура нису прецизно дефинисани;
- функција стручне матуре и однос између опште и стручне матуре није појашњен и значајно се разликује од праксе у земљама у окружењу и Европи;
- критеријуми за сертификацију који се односе на стручну матуру као и рокови за полагање нису дефинисани;
- када је реч о обавезном делу стручне матуре поставља се питање да ли предложени модели тестова (концептом и програмом опште матуре) одговарају утврђеним стандардима за стручно образовање и који ниво је потребан ученицима стручних школа да би ушли у равноправну „трку“ за упис на високо образовање, када немају право изласка на општу матуру;
- оправданост увођења математике у обавезан део стручне матуре у тренутку када на завршном испиту на крају основног образовања не постоји праг пролазности на тесту, односно када је квалитет предзнања који ученици уносе у средње образовање често нижи од основног нивоа утврђеног стандардима постигнућа за основно образовање;
- број испита који ученици стручних школа треба да припреме и полажу за сертификацију, будући да је стручни део сведен на један испит, а суштински се ради о два испита;
- број испита који ученици стручних школа треба да припреме и полажу за упис на високо образовање (нужност математике, односно других предмета који су изборни - допунски);
- питање релевантности испита за упис у високо образовање када не постоје утврђени стандарди за селекцију на нивоу високог образовања по пољима, областима, нивоима и високошколским установама и у вези са тим нејасно је како ће се постићи стандардизација тестова, односно одговарајући квалитет;
- расположивост људских ресурса – компетентних стручњака за израду квалитетних задатака;
- финансијски аспект оваквог система завршних испита уз комплексну организацију (припреме и реализацију), пратеће мере безбедности како би се осигурао квалитет, спречиле злоупотребе и обезбедили поверење високог образовања и јавности;
- временски аспект организације завршних испита није прецизиран, али наслућује се у односу на садржај и сврху да је време неопходно за реализацију испита дуже од месец дана што може бити проблематично у односу на постојећи школски календар; Додатно отежава временску организацију чињеница да су наставници стручних школа у том периоду преоптерећени јер су са једне стране ангажовани у основним школама код завршног испита као дежурни наставници, супервизори и прегледачи, а са друге суочени су са редовним обавезама на крају школске године.

- место и носиоци организације испита - уколико буде спровођење у стручним школама или гимназијама уз координацију МПНТР, поставља се питање да ли ће то бити прихватљиво решење за високо образовање.
- Степен аутономије високошколских установа и према предлогу новог Закона о високом образовању је исти – уколико задржавају право на додатне пријемне испите након полагања опште и стручне матуре онда су и велики посао и новац уложен у то доведени до бесмисла.
- несразмера између броја расположивих места на високошколским установама и броја матураната није узета у обзир као ризик за одрживост оваквог Концепта;
- концепт је заснован на постојећој регулативи, а сведоци смо процеса доношења новог кривног закона, закона којим се регулише област високог образовања и новог закона о дуалном образовању;

Релевантна питања која су се јављала током излагања учесника, а у вези са различитим хипотетичким ситуацијама и случајевима су:

Да ли ученик који је са 15 година ушао у систем средњег стручног образовања има право да промени одлуку у току школовања и определи се за полагање опште матуре? Шта се дешава у случају да је ученик након завршене средње стручне школе, накнадно (годину, две по завршетку) одлучио да упише факултет? Да ли ће и који факултети прихватити стручну матуру (по ком критеријуму – појединачни испити, стручна матура у целини или оба) као улаз или ће задржати право да траже додатне испите? Да ли се ученику може пружити могућност да уколико се на почетку четвртог разреда одлучи да након завршетка срењошколског образовања не настави школовање већ конкурише на тржишту рада, буде ослобођен полагања обавезног дела стручне матуре, односно да се сертификација врши нивоу стручног дела стручне матуре? Да ли је за ученике који заврше трогодишње програме стручног образовања (класичне и дуалне) омогућена вертикална проходност, односно да ли се размишља о систему подршке у процесу припреме за упис на високо образовање или је као једина путања постојећа доквалификација?

На основу свих разматрања и коментара на нацрте докумената, закључено је:

- неопходно је тражити додатна објашњења од МПНТР-а и аутора Концепта;
- спровести расправу на нивоу заједница средњих стручних школа, како би се идентификовали конкретни предлози у вези са унапређењем предложеног Концепта;
- укључити Савет за стручно образовање и образовање одраслих, чији су представници такође били присутни, у даље консултативне процесе;
- утврдити конкретне предлоге за унапређивање у вези са концептом матурског испита који се од 2005. реализовао по огледном принципу и унапређен се примењује у реформисани програмима – заснованим на стандардима квалификација;
- учинити процес и концепт транспарентнијим за све заинтересоване, пре свега ученике и родитеље, јер се стиче утисак да је ученик у другом плану у односу на све интересе који су у оптицају.

На крају договорено је да се на нивоу заједница размотре сви аспекти утврђени закључцима округлог стола и да се прикупљени предлози и коментари доставе Заводу, односно Центру за стручно образовање и образовање одраслих, како бисмо заједнички наставили рад на доношењу ваљаног концепта и програма стручне матуре.